

AB ve Ötesinde Kadınların Siyasi Temsiline Epistemik Adalet Arayışı - Rahime Süleymanoğlu-Kürüm & Aybüke Ceren Çolakoğlu

Giriş

Bu yazıda kadın siyasetçilerin medyada yansıtılma biçimleri epistemik adaletsizlik ve tanınma teorisinin kavramsal çerçeveleri ışığında incelenecektir. Fricker'in "bilgi veya eğitim gibi epistemik mallara ilişkin dağıtım adaletsizliği" (2007: 1) olarak tanımladığı epistemik adaletsizlik tanıklık ve yorumsal (hermeneutik)

adaletsizlik olarak ortaya çıkabilir. Tanıklık adaletsizliği belirli toplulukların bilgi sahibi olarak daha düşük inanılabilirlik ile ilişkilendirildiği ve bu nedenle bilgi üretimine katılmalarının engellendiği durumları içerir. Yorumsal adaletsizlik ise anılan toplulukların deneyimlerini egemen gruba anlaşılabilir bir şekilde iletebilmek için gerekli kavramsal kaynaklardan yoksun oldukları durumları içerir. Tanınma teorisyenleri bu epistemik adaletsizlikleri tanınma sorunu olarak nitelendirir (McConkey, 2004; Young, 1990). Marjinal topluluklar hakkında yeterince bilgi aktarılmaması ve medyadaki görünürlüklerinin sınırlı olması niceliksel tanınma eksikliği (quantitative recognition deficit) olarak tanımlanırken, bu topluluklarının deneyimlerinin bozulmuş anlatılarla ve kalıpyargılarla ilişkilendirilmesi de “yanlış tanınma” (misrecognition) biçiminde vukuu bulan tanınma sorunlarına yol açmaktadır (Medina, 2018).

Yıllar içinde kök salan ve etkisini giderek artıran epistemik adaletsizliğin bazı alanlarda yoğun olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu alanlardan en açık olanı siyaset ortamıdır. Ne yazık ki, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda nispi bir başarıya sahip olan bazı Avrupa ülkelerinde bile, kadınların siyasetteki temsili oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu yazıda, Avrupa ve ötesinden bazı örnekler ışığında kadın siyasetçilerin maruz kaldıkları cinsiyetçi tepkiler epistemik adaletsizlik ve tanınma sorunları olarak anlatılacaktır. Yazıda ilk olarak epistemik adalet ve tanınma sorunsallarına ilişkin teorik bilgi derinleştirilecek, daha sonra da bu sorunların kendini gösterdiği bazı örnekler bu kavramsal ve teorik çerçeve içinde yorumlanacaktır.

Epistemik Adaletsizlik ve Tanınma Sorunsalları

“Bilgi veya eğitim gibi epistemik mallara ilişkin dağıtım adaletsizliği” (Fricker, 2007: 1) olarak tanımlanan epistemik adaletsizlik kavramı Miranda Fricker’in çalışmaları ile özdeşleşmiştir. Fricker iki tür epistemik adaletsizlikten bahsetmektedir: tanıklık adaletsizliği (testimonial injustice) ve yorumsal adaletsizlik (hermeneutical injustice). Tanıklık adaletsizliği bir dinleyicinin, kimliği itibariyle bir konuşmacının sözlerine daha düşük bir inanılabilirlik seviyesi yüklediğinde meydana gelir. Bu tür bir adaletsizlik ekonomik, eğitimsel, mesleki, cinsel ve yasal faktörler gibi diğer adaletsizlik türleriyle de ilişkilendirilir. Bu

yönüyle tanıklık adaletsizliği bir tür “kimlik önyargısı” olarak algılanabilir. Bir kişinin kimliğini tanımlayan cinsiyet, ırk, din, sosyo-ekonomik statü, engellilik ve gençlik durumu gibi faktörler karşısındaki dinleyicinin inanırlık düzeyini etkiler ve dinleyicinin o kişiyi ciddiye alıp almama kararını belirler. Örneğin, kadınların erkeklerden daha az başarılı olduğunu düşünen ve bu nedenle kadınları erkeklerden daha az ciddiye alan bir kadın kimlik önyargısının etkisi altındadır. Bu kişi tanıklık adaletsizliği üretmektedir.

Epistemik adaletsizliğin diğer bir türü, temelde yorum ve anlayış kavramlarıyla tanımlanan hermeneutik (ya da yorumsal) adaletsizliktir. Hermeneutik adaletsizlik çoğunlukla tanıklık adaletsizliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Kimliğine atfedilen düşük inanırlık seviyesi nedeniyle bilgi ve politika oluşturma sürecine katkı sağlamaktan dışlanan topluluklar, çoğunlukla orta yaş ve beyaz erkeklerden oluşan egemen toplulukların oluşturduğu politikaların sonuçlarından olumsuz etkilenmektedir. Ancak bu marjinalleştirilen topluluklar dışlandıkları bu süreç içinde oluşturulan bilgi ve politikaların olumsuz sonuçlarını kendi deneyimleri içinde ya anlamlandıramamakta ya da egemen toplulukların anlayamayacağını düşündükleri için anlatmak ve ifade etmekte zorlanmaktadır. Diğer bir deyişle yorumsal adaletsizlik, insanların deneyimlerini anlamak ve aktarmak için gerekli kavramlardan yoksun olmaları ile ilişkilidir. Örneğin, tüm dillerde olduğu gibi İngilizce dilinin oluşumu sürecinde de kadınlar masada olmadığı için cinsel taciz (sexual harassment) kavramı 1970'lere kadar tanımlanmamıştır. O döneme kadar cinsel taciz bir tür “flört” olarak algılanmıştır. Yorumsal adaletsizlik bu ortam ve bu ortamdaki söz konusu yaygın inanışlardan dolayı, kadınların egemen grup olan erkek karar vericilere deneyimlerini anlatabilecekleri inancından yoksun olmaları ile ortaya çıkar. Dolayısıyla, toplumsal önyargılar ve topluma kök salan egemen görüşler yorumsal adaletsizliği perçinlemektedir.

Epistemik adaletsizliğe karşı kadınların sergiledikleri direnişler, tanınma teorisyenleri tarafından tanınma eksikliği olarak tanımlanır (Medina, 2018). Tanınma eksikliği niceliksel (quantitative recognition deficit) ya da yanlış tanınma (misrecognition) olarak ikiye ayrılmaktadır. Niceliksel tanınma eksikliği marjinal toplulukların hikayelerinin ve görünürlüklerinin yeteri kadar medyada yer bulamaması ile oluşurken, yanlış tanınma ise, bu toplulukların toplumdaki kalıp

yargıları güçlendiren anlatılar ile ve dolayısıyla olduklarından farklı biçimde medyaya yansıtıldığında ortaya çıkar. Medina (2018) “yanlış tanınma” sorunsalını ırksal şiddetin cezasız kalmasını protesto eden kollektif eylemlerin medyada yansıtılış biçimi ile örneklemekte, bu eylemlerin “protestocular” yerine “ayaklanma ve yağmalama” gibi anlatılarla medyada yer bulduğunu göstermektedir. Bu durum 1992 yılında Los Angeles’daki Rodney King ayaklanmasının medya görünürliğünde net bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu ayaklanmalara katılanlar genellikle “yağmacılar”, “öfkeli protestocular” biçiminde anlatılar ile medyada tasvir edilmiştir. Bu tür anlatılar protestocuların aktarmaya çalıştıkları mesajları sessizleştiren ve haklarındaki kalıpyargıları güçlendiren bir nitelik taşımaktadır. Diğer yandan, Medina (2018) bu tür bir anlatının her tür protesto için geçerli olmadığını ortaya koymaktadır. Beyazların eylemleri öfkelerini toplu şekilde ifade eden eylemler olarak anlatılırken, siyahilerin bu tür eylemleri onları damgalayan, siyasi ve iletişimsel kaynaklarını yok eden bir nitelik taşımakta, genellikle mülk tahribatı, hırsızlık ve huzurun bozulması gibi kavramlar ile bir arada sunulmaktadır. Ana akım medyayı domine eden bu anlatılar, siyahilerin sokakları ele geçiren hukuk tanımaz ve suç oranı yüksek bireyler olarak algılanmasını teşvik ederek ana akım medyayı takip eden büyük kitlelerin siyahileri bu şekilde damgalamasının yolunu açmaktadır (Medina, 2018: 9-10).

Epistemik adaletsizliğin tespit edilmesi ise epistemik mücadeleyi doğurmaktadır. Icaza ve Vazuques’e (2013: 685) göre, epistemik mücadele “dünya görüşümüzü sorgulayan ya da gerçeğin egemen temsiline ilişkin hiyerarşileri ve dışlamaları yıkmayı amaçlayan toplumsal mücadelelerdir”. Bu tür epistemik mücadeleler çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Genel olarak en yaygın olan durum ise kalıpyargıların tam tersi anlatıları içeren rollerin açık bir biçimde sergilenmesidir. Diğer yandan, toplumsal cinsiyet eşitliğini referans alarak gerçekleştirilen birçok epistemik adalet mücadelesi bulunmaktadır. Bunun en belirgin örneklerinden birisi, Tahran’daki metro istasyonunda kadınların tamamıyla örtünmesi gerektiğini savunan ahlak yasalarını çiğnediği gerekçesiyle ahlak polisi tarafından işkenceye maruz kalıp sonrasında ise hayatını kaybeden Mahsa Amani’nin başlatmış olduğu ve sonrasında pek çok kadının katılmış olduğu protestolardır. Aynı zamanda kadınların başlatmış olduğu bu halk hareketi, kısa sürede 1979 devriminden itibaren süren mücadelenin yeni bir dönemi olarak görülmeye başlanmıştır. Bu protestolar sayesinde, temelinde İslami köktendinciliği baz alarak oluşturulan İran rejiminin, yine İslami köktendincilikle bağlantılı olarak kadınlar üzerinde kurmuş

olduğu dini baskı ve hegemonyaya karşı verilen tepkiler artmıştır.

Kadın Siyasetçilerin Karşılaştığı Epistemik Adaletsizlikler ve Tanınma Sorunsalları

Avrupa Birliği (AB) barış, insan hakları, demokrasi ve uygarlık gibi kavramlarla ilişkilendirilen bir ulusüstü yapılanma olmasına paralel biçimde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda da dünyada öne çıkan bir aktördür. Nitekim, 1957 yılında imzalanan Roma Anlaşması'nın 119. Maddesinde yer alan eşit işe eşit ücret prensibi nedeniyle AB toplumsal cinsiyet eşitliğinin en önemli taşıyıcı ve teşvik edici aktörlerinin en başında sayılmaktadır. Zaman zaman iniş çıkışlar olmasına rağmen, AB bu tarihten itibaren, özellikle 1970'lerden sonra yıllar içinde güçlenerek bir müktesebat oluşturmuş, günümüzde ise toplumsal cinsiyet eşitliği kimliğinin bölünmez bir parçası olarak tanımlamıştır. AB ve ötesinde toplumsal cinsiyet eşitliğini "teşvik" etmek, AB'nin temel hedeflerinden biri olmuş, aday ve potansiyel aday ülkelerle olan ilişkileri ile sınırlı kalmayıp, üçüncü ülkelerle imzaladığı çeşitli anlaşmalar ve kalkınma yardımları da toplumsal cinsiyet eşitliği hedefleri içermiştir. Öte yandan, bu konuda çok sayıda araştırmada AB'nin etkisinin sınırlı kaldığı, retorik olarak toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin politikaların benimsenmesine rağmen uygulama aşamasının her zaman sınırlı kaldığı sonucuna varılmıştır. AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki katkılarını gösteren karnesi ise genellikle formel eşitlik anlayışı ile şekillenen sayısal hedefler ve haklar temelinde tartışılmış, yasaların çıkarılması, AB destekli projelerin kaç tane kadına kaç saatlik eğitim verdiği ile sınırlı kalmıştır (Cin ve Süleymanoğlu-Kürüm, 2020).

Siyaset alanına bakıldığında ise Avrupa'nın uluslararası endekslerdeki sıralaması olumlu görünmektedir. Birleşmiş Milletler'in "Siyasette Kadınlar" 2023 haritasına göre, Avrupa, tüm bölgeler arasında kadınlar tarafından yönetilen ülke sayısının en yüksek olduğu bölge olma ayrıcalığını sürdürse de kadınların bulunduğu pozisyonların daha düşük statülü pozisyonlar olduğu gerçeği sürmektedir. Yine bu rapora göre birçok Avrupa ülkesinde (13 ülke), devlet başkanlığı görevlerinin yüzde 50'sinden fazlası kadınlar tarafından üstlenilmiştir. Bununla birlikte, kadınlar çevre, kamu yönetimi ve eğitim gibi alanlarda bakanlık pozisyonlarını

üstlenirken, erkekler savunma, ekonomi, adalet ve iç işleri gibi alanlarda hakimiyetlerini sürdürmektedir (UN Women, 2023). Bu durumun başlıca nedeni toplumda “güç” ve “liderlik” kavramlarının özellikle erkek siyasetçiler ile özdeşleştirilmesidir. Bu durum pek çok kadın siyasetçiyi, güç ve liderlik özelliklerine sahip olduklarını göstermek amacıyla maskülen bir tarz benimsemeye teşvik etmektedir. Diğer yandan bu durum, kadın siyasetçilerin epistemik adaletsizliklere ve tanınma sorunlarına maruz kaldıklarını ve buna karşı epistemik mücadeleye giriştiklerini göstermektedir.

Avrupa’da bu tanınma sorunlarına ve epistemik adaletsizliğe en somut örnek şüphesiz ki Margaret Thatcher’dır. İngiltere’nin ilk kadın başbakanı olarak görev yapmış olan Thatcher’in erkeksi davranışlar sergilemesi nedeniyle güçlü olarak algılanması ve bu şekilde bulunduğu pozisyona layık görülmesi kendisine verilen “demir kadın” (iron lady) unvanı ile örneklenebilir. Nitekim Thatcher, siyasi kariyeri boyunca meslektaşları, medya ve halk tarafından birçok kez cinsiyetçi önyargıya maruz kalmış, erkek meslektaşlarıyla kıyaslanmıştır. Bazı medya organları Thatcher’i giyim tarzı ve saç stili konusunda eleştirirken, diğerleri onun liderlik tarzını sert ve erkek gibi olduğunu düşünerek “demir kadın” sıfatıyla tanımlamıştır. İlaveten, erkek siyasetçiler aile hayatlarına ve çocuklarına yeterince zaman ayırmadıkları için eleştirilmezken, Thatcher bir kadın olarak aile hayatına önem vermediği konusunda birçok cinsiyetçi eleştiri ve önyargıya maruz kalmıştır (Griffin, 2013). Thatcher’in eleştirilere ve önyargılara karşı kararlı duruşu birçok kadın siyasetçiyi cesaretlendirse de bu karşı duruş biçimleri de ne yazık ki, geçmişten günümüze kadın siyasetçilerin maruz kaldıkları epistemik adaletsizlikleri azaltmamıştır.

2016 yılında yapılan İtalyan Belediye seçimlerine baktığımızda, güçlü bir kadın siyasetçiyi yansıtan Georgia Meloni’nin maruz kaldığı tepkiler de epistemik adaletsizlik ve tanınma sorunlarının açık bir örneği olarak değerlendirilebilir. O dönemde, merkez-sağ partiler arasındaki büyüyen ayrım ve siyasi mücadele tutkusu, Georgia Meloni’nin Roma Belediye Başkanlığı için aday olma kararının ardından Guido Bertolaso’nun “Meloni bir anne” açıklamasıyla giderek artmıştır (Griffin, 2013). Bertolaso’nun açıklaması büyük tepki almış olsa da siyasette kadınların bu tür anlatılarla medyada görünürlük elde etmesi yanlış tanınma sorunsalının ve tanıklık adaletsizliğinin açık bir örneğini yansıtmaktadır. Meloni

siyasi kariyerine güçlenerek devam etse de aldığı eleştirilerin miktarı ve maruz kaldığı cinsiyetçi yargılar azalmamış, “önce kadın, sonra siyasetçi” anlatısı medyada geniş çaplı görünürlük bulmuştur. İtalya’nın ilk kadın başbakanı olarak siyasi kariyerine devam eden Meloni’nin, gelecek yıl yapılacak olan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde daha fazla güçlenmesi beklenirken, Temmuz ayında Vilnius’te düzenlenen yıllık NATO zirvesinde bir kez daha cinsiyetçi eleştirilerin hedefi olmuştur. Meloni’nin yıllık NATO zirvesini ani bir şekilde sonlandırmasının, gazeteciler tarafından sorulan sorularla bir ilgisi olup olmadığı şüpheleri uyandırırken, Meloni’nin “hayır, gazetecilerle ilgisi yok, yüksek topuklu ayakkabılar beni öldürüyor” (Hannah, 2023) şeklindeki cevabı da medya tarafından “kadın siyasetçi=topuklu ayakkabı” ve “önce kadın, sonra siyasetçi” şeklinde bir anlatıyı güçlendirmiştir. Kadın siyasetçinin yeteneklerini ve deneyimlerini gizleyen bu tür bir anlatı tanınma teorisyenleri tarafından açık bir tanınma sorunu olarak nitelendirilir. Nitekim bu anlatı NATO zirvesi gibi erkek egemenliğinin kök salmış olduğu bir ortamda Meloni’yi eleştirilerin odak noktası haline getirmiş ve anılan anlatının geniş kitlelere yayılmasına ve bu ilişkilendirmenin pekişmesine olanak vermiştir. Bu durum, medya anlatılarının da etkisi düşünüldüğünde, kadınların ve erkeklerin siyasi arenada aynı koşullar altında yarışmadığını gözler önüne sermektedir.

Yine, 2020 Yeni Zelanda seçimlerine baktığımızda, ülkenin iki büyük partisinin liderlerinin kadın olması umut verici olsa da cinsiyetçi liderlik beklentileri bu iki kadın siyasetçiye ciddi zorluklar yaşatmış ve yoğun eleştirilere maruz kalmalarına neden olmuştur. Bahsedilen seçimlerde, Judith Collins’in cinsiyetçi önyargılara karşı durmak için Margaret Thatcher’in “demir kadın” tarzını benimsemesi, onun “iki uçlu baskı” (double bind) olarak adlandırılan bir durumda kalmasına neden olmuştur. “İki uçlu baskı” kavramı, çoğu kadın siyasetçinin daha güçlü bir pozisyonda görünmek için benimsedikleri erkeksi tutumlar ile geleneksel kadınsı davranışlar arasında sıkıştığını ifade eder. Bu durum kadın siyasetçilerin “yanlış tanınma” sorunsalına maruz kaldıkları şeklinde yorumlanabilir ve kadın siyasetçilerin ilerlemesinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bir kadın siyasetçi erkeksi tutumlar benimserse, iyi bir lider ancak hoş olmayan bir kadın; geleneksel tutumları benimserse de sadece hoş bir kadın, ancak beceriksiz bir lider olarak görülecektir. Elbette bu durum, başarılı bir siyasetçinin nasıl olması gerektiği konusundaki cinsiyetçi kalıpyargılar ile yakından ilişkilidir. Ne yazık ki, Judith Collins, bu tür kalıpyargılar nedeniyle yoğun eleştirilere maruz kalmıştır.

Kadın olmak dışında genç olmak da kişinin bilgisine düşük itibar yüklenmesine neden olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç kadın olmak ise kesişimsel bir sorun olarak iki tür dezavantajı bir arada yaşamak şeklinde kendini göstermektedir. Örneğin, Finlandiya Başbakanı Sanna Marin'in medyada yaygın anlatısı "en genç başbakan" şeklinde olmuş, kendisinin bilgisini ve niteliklerini sorgulayan çok sayıda haber medya tarafından servis edilmiştir. Marin, Finlandiya'nın NATO'ya katılması için büyük çaba harcamasına rağmen, seçmenlerin savunma ve güvenlik alanında erkek siyasetçileri daha yetkin algıladığına yönelik anlatılarla sıklıkla mücadele etmiştir. Kimliği nedeniyle bilgi ve yeteneklerinin sorgulanması tanıklık adaletsizliğinin en somut örneği olarak nitelendirilebilir. Siyasi yaşamı boyunca sıklıkla cinsiyetçi önyargılara ve eleştirilere maruz kalan Marin'in özel hayatında arkadaşlarıyla içki içip dans ettiği bir video ortaya çıktıktan sonra hakkında resmi soruşturma başlatılması (Creweş, 2022) "genç-kadın-siyaset için uyumsuz" anlatısının ya da yanlış tanınma sorunsalının pratikte sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Kadın siyasetçilerin yaşamış oldukları epistemik adaletsizlik geçtiğimiz yıl içinde meydana gelen ve yine Finlandiya başbakanı Sanna Marin'in dahil olduğu bir üst düzey ziyarette de açıkça görülmektedir. 2017 ve 2023 yılları arasında Yeni Zelanda Başbakanı olarak görev yapan Jacinda Kate Laurell Adern ve 2019 ve 2023 yılları arasında Finlandiya Başbakanı olarak görev yapan Sanna Mirella Marin, bir gazeteci tarafından şu soruya maruz bırakılmıştır:

Birçok insan, yaşıt olduğunuz ve birçok ortak noktanız olduğu için buluştuğunuzu düşünüyor. Gelecekte iki ülke arasında daha fazla anlaşma beklenebilir mi? (Euronews, 2022).

Bu soruda, başbakanların kadın olmalarının yanı sıra yaşlarına yapılan referans da genç olmanın orta yaşlı veya yaşlı olmaya göre daha fazla dezavantaj içerdiğini göstermektedir. Burada siyasetçilerin kimliğine bağlı olarak dinleyici, bu durumda gazeteci, cinsiyetçi kalıpyargılar doğrultusunda kadın siyasetçilere düşük itibar yüklemiştir. Bu tür bir sorunun rahatlıkla sorulabilmesi hala siyasi arenada erkek-egemen normların hâkim olduğunu göstermektedir. Bu tür cinsiyetçi yargularla donatılmış sorgulama tarzı, erkek siyasetçilere yönlendirilmezken, kadın

siyasetçiler hala bu tür soruların ve eleştirilerin hedefi olmaktadır (Haraldsson, 2022). Burada kadın siyasetçiler niceliksel tanıma eksikliğine maruz kalmamış ve medyada yer bulmuştur. Ancak medyada yer alış biçimi düşük itibar ile ilişkilendirilmiş olduğundan bir tür “yanlış tanınma” sorunsalı yaratmıştır.

Öte yandan, Jacinda Adern’in ve Sanna Marin’in gazetecinin sorusuna verdiği cevaplar verdikleri epistemik mücadele hakkında önemli ipuçları vermektedir. 42 yaşındaki Ardern, bu tür bir sorunun Barack Obama ve John Key için yöneltilip yöneltilmediğini sorgularken, siyasetteki erkek oranının daha yüksek olduğu gerçeğinin altını çizmiş ve iki kadının buluşmasının sadece cinsiyetlerinden kaynaklanmadığını ifade etmiştir. Ardern sonrasında iki ülke arasındaki ticari ilişkileri sıralayarak, “cinsiyetlerinden bağımsız olarak” iki ülke arasındaki ekonomik fırsatları değerlendirme amacıyla bir araya geldiklerini belirtmiştir. 37 yaşındaki Marin de başbakan oldukları için buluştuklarını, küresel ekonomik durgunluk ve yaşam maliyetleri gibi birkaç önemli konuyu görüştiklerini ifade etmiştir.

Birleşmiş Milletler’in sürdürülebilir kalkınma hedefleri bağlamında ulusal ve küresel düzeyde yoğun olarak tartışılan toplumsal cinsiyet eşitliği, görüldüğü üzere, Batı toplumlarında dahi, kadın siyasetçilerin itibarlı ve bilgi sahibi bireyler olarak algılanmasını mümkün kılmamıştır. Bu durum kadın siyasetçilerin bireysel tanınma mücadelelerini gerekli kılmıştır (Kandiyoti, 1988). Nitekim Türk siyasetinde de parti üyesi, milletvekili ve siyasi parti lideri ve hatta başbakan olarak görev yapmış kadınlar da ataerkillikle mücadele etmek için epistemik mücadeleler ve ataerkillik pazarlığına (Kandiyati, 1988) girişmişlerdir. Bezen Balamir Coşkun’un (2023) dört ardışık dönemi temsil eden kadın siyasi parti liderlerinin yaşam öykülerine dayanan çalışması da bu epistemik adaletsizlik direnişlerine ışık tutmaktadır. Erken Cumhuriyet Döneminde Nezihe Muhiddin, Çok partili dönemde Behice Boran, 1980 darbesi sonrası döneminde Tansu Çiller, AKP döneminde ise Meral Akşener’i konu alan bu çalışma, anılan kadın siyasetçilerin yaşam öykülerine yer vermekte ve her dönemde kadın siyasetçilerin, cinsiyetlerinden dolayı epistemik direnişleri benimsemek zorunda kaldıklarını göstermektedir. Bunlar içinde belki de en çarpıcısı Mart 2021’de MHP yetkilileri ve destekçileri tarafından başlatılan “Fosforlu Meral” etiketiyle başlatılan Twitter kampanyasıdır. Suat Derviş’in 1944 yılında yazdığı hayali bir fahişe karakterine

referans verilen bu Twitter kampanyası kadın siyasetçilerin ilişkilendirildiği yanlış tanınma anlatılarına açık bir örnek olarak gösterilebilir (Balamir Coşkun, 2023: 12).

Sonuç Yerine

Medya anlatıları yoluyla oluşan yanlış tanınma sorunlarının yarattığı etkiler ise oldukça derindir. Siyasi arenada karşılaştıkları bu tür eleştiriler kadın siyasetçilerin özgüvenlerini ve siyasete duydukları ilgiyi kırmakta ve uzun vadede niceliksel tanınma eksikliğine de yol açmaktadır. Son yıllarda istifasını veren kadın siyasetçilerin artması bunu doğrulamaktadır. Nitekim aldığı eleştiriler ve tehditler nedeniyle Jacinda Ardern, Yeni Zelanda Başbakanlığı görevinden ocak ayında istifa etmiştir. Ardern istifasının altında yatan nedenin sadece kişisel güvenliğinin tehlikeye atılması olmadığını söylese de aldığı tehditlerin etkisini kabul etmiştir (The Guardian, 2023). Benzer şekilde, en genç başbakan olan Finlandiya Başbakanı Sanna Marin de siyasi yaşamı boyunca medyada cinsiyetçi yargılara ve eleştirilere maruz kalmış ve az farkla da olsa seçim yenilgisinin ardından istifa etmiştir. Ne yazık ki, cinsiyeti eleştiri ve tehditlere maruz kalan kadın liderlerin istifa etmek zorunda kalmaları, siyasette cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesine yönelik derin bir engel teşkil etmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden biri, son yıllarda kadın lider sayısının azalması ve mevcut liderlerin istifa ederek yerlerine erkek siyasetçilerin geçmesidir. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, bu hızla, iktidar pozisyonlarında cinsiyet eşitliği ancak 130 yıl sonra sağlanabilecektir. Kadın siyasetçilerin, erkekleşmeden iktidarda kalmalarının mümkün olmadığı bir ortamda kadınları temsil etmeleri mümkün görünmemektedir. Bu da uzun vadede göç, güvenlik, sağlık, çevre ve benzeri alanlarda kadınların deneyimlerinin farklılaşması anlamında epistemik adaletsizliklerin sürekliliğine yol açacaktır. Nitekim yukarıda aktardığımız örnekler bu tür olumsuz durumların en gelişmiş ülke örneklerinde dahi ortaya çıktığını açıkça gözler önüne sermektedir. Dünya genelinde karşımıza çıkabilecek başka örneklerin yukarıda bahsedilenlerden daha olumsuz olması kuvvetle muhtemeldir.

Kaynaklar:

Balamir Coşkun, B. (12 Feb 2023): A retrospective study of patriarchy in Turkish politics: political masculinities and female party leaders in Turkey, *Turkish Studies*, DOI: 10.1080/14683849.2023.2177159

Cin, F. M., & Süleymanoğlu-Kürüm, R. (2021). Alternative Explanations from Feminist Theories: Towards a Feminist Framework for the Europeanisation Process. *Feminist framing of Europeanisation: Gender equality policies in Turkey and the EU*, 63-84.

Crewes, E. (2022). From Queen Elizabeth to Sanna Marin, young women in politics have always faced prejudice. The Conversation. <https://theconversation.com/from-queen-elizabeth-to-sanna-marin-young-women-in-politics-have-always-faced-prejudice-191306> (11.10.2023 tarihinde erişildi).

Euronews, 2022. Sanna Marin ve Jacinda Ardern, yaş ve cinsiyetle alakalı soruyu sevmemi (1 Aralık), Euronews, <https://tr.euronews.com/2022/12/01/sanna-marin-ve-jacinda-ardern-yas-ve-cinsiyetle-alakali-soruyu-sevmedi> (27. 10. 2023 tarihinde erişildi)

Fricke, M. 2007. *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford: Oxford University Press.

Griffin, B. (2013). Thatcher and the glass ceiling. History of Government. <https://history.blog.gov.uk/2013/05/07/thatcher-and-the-glass-ceiling/> (11.10.2023 tarihinde erişildi).

Haraldsson, A. (2022). Media discrimination and women's political representation: experimental evidence of media effects on the supply-side (Doctoral dissertation, European University Institute).

Harrison, C. (2016). 'Sexist' attack on Meloni after announcing candidature. Italian Insider. <http://www.italianinsider.it/?q=node/3754>(11.10.2023 tarihinde erişildi).

Icaza, R., and R. Vazquez. 2013. "Social Struggles as Epistemic Struggles." *Development and Change* 44 (3): 683-704. <https://doi.org/10.1111/dech.12039>

Kandiyoti, D. "Bargaining with Patriarchy." *Gender and Society* 2, no. 3 (1988): 274-290.

Roberts, H. (2023). Is Italy's Meloni failing to deliver for women? Politico. <https://www.politico.eu/article/italy-giorgia-meloni-women-rights-feminism-motherhood-abortion-rights/> (11.10.2023 tarihinde erişildi).

The Guardian. (2023). Jacinda Ardern resigns as prime minister of New Zealand. <https://www.theguardian.com/world/2023/jan/19/jacinda-ardern-resigns-as-prime-minister-of-new-zealand> (11.10.2023 tarihinde erişildi).

UN Women. (2023). Women in Politics. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2023/03/women-in-politics-map-2023> (11.10.2023 tarihinde erişildi).

McConkey, J. 2004. "Knowledge and Acknowledgement: Epistemic Injustice as a Problem of Recognition." *Politics* 24 (3): 198-205. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9256.2004.00220.x>

Medina, J. 2018. "Misrecognition and Epistemic Injustice." *Feminist Philosophy Quarterly* 4 (4). Article 1. <https://doi.org/10.5206/fpq/2018.4.6233>

Young, I. M. 1990. *Justice and the Politics of Difference*. Princeton, NJ: Princeton University

Süleymanoğlu-Kürüm, R., & Rumelili, B. (2022). From Female Masculinity to Hegemonic Femininity: Evolving Gender Performances of Turkish Women Diplomats. *The Hague Journal of Diplomacy*, 17(3), 402-430.

**Co-funded by
the European Union**

TEŐEKKÜR :

Bu alıŐma BaheŐehir Üniversitesi’de Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “Avrupa ve Ötesinde Feminist Epistemik Adalet” baŐlıklı Jean Monnet Kürsüsü’nün bir çıktısıdır (Jean Monnet Chair on Feminist Epistemic Justice in the EU and Beyond, Project No: 101085368 - FEJUST). Avrupa Komisyonuna desteğinden dolayı teŐekkür ederiz.

Doç. Dr. Rahime Süleymanoğlu-Kürüm, Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir ve Avrupa Birliği ve Ötesinde Feminist Epistemik Adalet (FEJUST) Jean Monnet Kürsüsü başkanındır. Lisans derecesini Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2005 yılında, Yüksek Lisans derecesini de Uluslararası Hukuk Alanında Nottingham

Üniversitesi'nde 2006 yılında tamamlayan Dr. Süleymanoğlu-Kürüm doktorasını da Nottingham Üniversitesi Politika ve Uluslararası İlişkiler alanında 2012 yılında almıştır. Halen Nottingham Disiplinlerarası Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Merkezi (NICEP) ortak üyesidir olan Dr. Süleymanoğlu-Kürüm Avrupalılaştırma, Avrupa Birliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları, diplomaside toplumsal cinsiyet ve diplomaside elit sosyolojisi alanlarında araştırmalar yapmaktadır. 2019 yılında Routledge yayınevi tarafından yayınlanan Conditionality, the EU and Tukey kitabının yazarı, 2021'te Palgrave Macmillan tarafından yayınlanan 'Feminist Framing of Europeanisation' kitabının editörüdür. Makaleleri Geopolitics, Political Studies Review, Third World Quarterly ve Journal of Common Market Studies, gibi yüksek etki faktörlü dergilerde yayınlanmıştır

Aybüke Ceren Çolakoğlu, Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde eğitim görmekte ve aynı üniversitenin Sosyoloji bölümünde yan dal yapmaktadır. Ekim 2022 tarihinden itibaren "AB ve Ötesinde Feminist Epistemik Adalet" konulu Jean Monnet Kürsüsü proje asistanı olarak çalışmaktadır. Çolakoğlu, bu görevden önce Bahçeşehir Üniversitesi'ne bağlı Hükümet ve Liderlik Okulu'nda yarı-zamanlı asistan öğrenci olarak görev almış, sertifika ve eğitim programlarının hazırlanması, haftalık gündem raporlarının

oluşturulması gibi sorumluluklar üstlenmiştir. Ayrıca, olakoğlu, Eylül 2022'den beri başkan yardımcısı olarak görev aldığı Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Kulübü'nde Ekim 2023 itibariyle başkan olarak devam etmektedir. Geçmiş yıllarda, Birleşmiş Milletler Eğitim ve Araştırma Enstitüsü'ne bağlı CIFAL Gençlik Platformu'nda Barış alışma grubunun üyesi olarak gönüllü olarak çeşitli faaliyetlere katılmıştır.

Bu yazıya atıf için: Rahime Süleymanoğlu-Kürüm & Aybüke Ceren olakoğlu, "AB ve Ötesinde Kadınların Siyasi Temsiline Epistemik Adalet Arayışı" Panorama, evrimii Yayın, 6 Aralık 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/12/06/rsk/>

Telif@UIK*Panorama*. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UIK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.